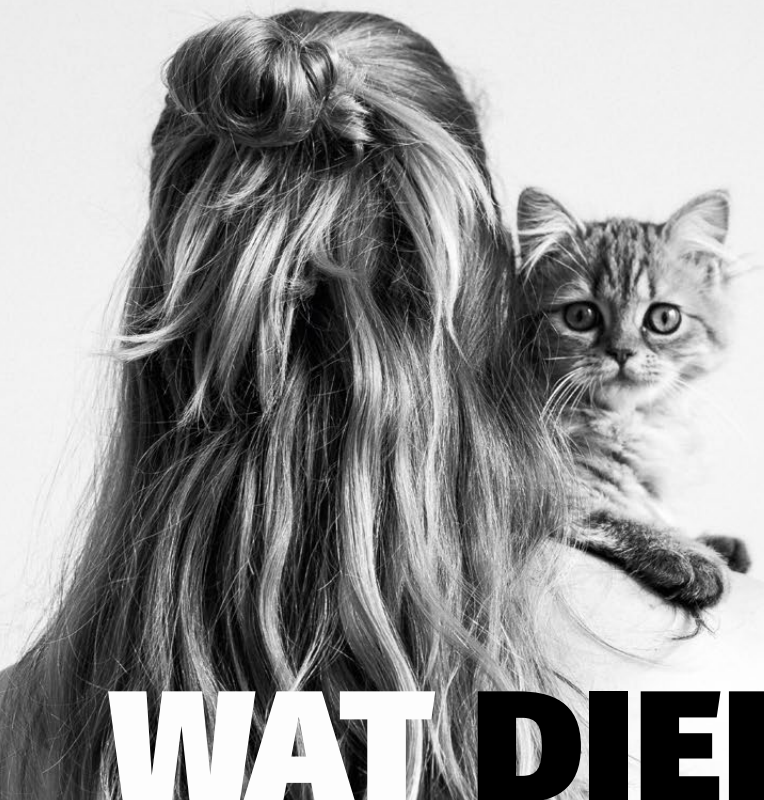

Dieren zijn voor veel mensen ontzettend belangrijk. We voeren, aaien, knuffelen ze. Praten tegen ze, houden van ze tot op het bot. En zo vreemd is dat niet, want soms blijken dieren kwaliteiten te hebben die ons voorstellingsvermogen te boven gaan.

TEKST: JANINE VERSCHURE | FOTO'S: ZOË GAYAH JONKER, SCOTT WEBB EN JANINE VERSCHURE

WAT DIEREN DOEN

Steeds vaker worden dieren ingezet in zogenaamde 'dierondersteunde interventies'; als hulpdier om mensen te helpen. Honden worden ingezet om mensen bij te staan die lijden aan een lichamelijke of visuele beperking, epilepsie, suikerziekte, PTSS, autisme, ADHD en waarschijnlijk nog veel meer ziektes, aandoeningen of beperkingen. Paarden worden regelmatig ingezet bij dierondersteunde interventies en Stichting Zorgdier gebruikt naast honden ook katten om bijvoorbeeld mensen met dementie een stukje gelukkiger te maken. In dit artikel schotelen we je een aantal bijzondere praktijkvoorbeelden voor van 'wat dieren doen', maar laten we beginnen met de risico's.

Dierbare hulpverleners

In maart dit jaar publiceerde de Raad voor Dierenaanlegenheden (RDA) een zienswijze over de effecten van dierondersteunde interventies. Effecten niet alleen op de mens maar vooral ook op het dier. De RDA is het adviesorgaan voor de overheid op het gebied van dieren(welzijns)kwesties waarvan onder andere Dibevo-teamlid drs. Gerrit Hofstra deel uitmaakt. De centrale vraag in deze recente RDA-publicatie: Wat is er nodig om dierondersteunde interventies op een verantwoorde manier in te zetten, zodat het welzijn van mens en dier gewaarborgd blijft? "Dieren worden steeds vaker ingezet bij activiteiten om mensen te helpen of beter te laten worden", zegt RDA-raadslid Nienke Endenburg. Nienke is gezondheidszorg-psycholoog en docent aan de faculteit Diergeneeskunde in Utrecht. "Je ziet het aan alle kanten opkomen: hulphonden, zorgboerderijen, paardencoaching, noem maar op. Maar we hebben heel weinig gegevens over aantallen, toepassingen en het welzijn van de dieren,

en er is ook geen brede organisatie. Je krijgt wel eens de indruk dat er naast professionele, ook minder professionele interventies worden aangeboden, maar we moeten eerlijk zijn: we weten het niet precies. De raad vond het daarom de moeite waard om een zienswijze uit te brengen over de legitimiteit van dierondersteunde interventies en de vraag hoe het is gesteld met het welzijn van de daarbij betrokken dieren." De RDA concludeert in zijn rapport dat dierondersteunde interventies acceptabel zijn, mits het welzijn van het dier in voldoende mate geborgd is en er geen redelijke alternatieven voor handen zijn. Wil je het rapport lezen? Scan dan de QR-code hiernaast.

Een minder positief verhaal

"Het was een kleine hondenschool", vertelt Jan, die liever niet met zijn echte naam in het vakblad wil. Jan heeft een lichamelijke beperking waardoor hij rolstoelafhankelijk is. Hij koos voor deze hulphondenschool en niet voor bijvoorbeeld Hulphond Nederland, omdat hij hier relatief snel een hulphond kon krijgen. Tegen een bedrag dat hij – met enige moeite en hulp – kon opbrengen. Helaas bleek zijn zwarte Labrador niet de partner waar Jan van gedroomd had. "Het was een lief beest", zegt Jan. "Maar hij was te onzeker om een goede hulphond te zijn. In huis ging het best goed, maar als ik met hem op straat kwam, kroop hij bij wijze van spreken al in elkaar als er een auto langskwam. Labradors horen mensgericht te zijn, vaak staan ze bekend als allemansvrienden, maar mijn hond was – zo bleek achteraf – dusdanig getraind dat hij bij wijze van spreken wegdook als iemand hem probeerde te aaien. Hij is uiteindelijk herplaatst bij een gezin en daar heeft hij een prima leven, maar als hulphond bleek hij niet gelukkig en niet geschikt." ←

Scan de QR-code om de RDA Zienswijze Dierbare hulpverleners 'Welzijn voor mens en dier?' te downloaden.

KIPPENVELVERHAAL VAN JEROEN OOMEN

Jeroen Oomen is een van Nederlands bekendste 'hondenmannen'. Hij is gedragstherapeut en coach voor zowel mens als hond, en een graag gezien (en gehoord) spreker. Enkele jaren geleden interviewden wij Jeroen voor het *Dibevo-Vakblad*, toen nog in zijn hoedanigheid als hoofdtrainer bij Hulphond Nederland. Jeroen vertelde ons het volgende kippenvelverhaal:

"De band tussen mens en hond gaat soms dieper dan wij ons kunnen voorstellen. Zo worden er bij Hulphond in Herpen onder andere epilepsiehulphonden getraind. En epilepsiehulphond is een signaleringshond die erop getraind is om te handelen als zijn baas een aanval krijgt. Doordat de hond helpt tijdens en na de aanval, voelt de patiënt zich veiliger en durft hij weer zelfstandig dingen te ondernemen. Nu blijkt dat een groot deel van de honden niet pas waarschuwt als de baas werkelijk een aanval krijgt, maar al daarvoor. Die honden kunnen dus voelen of ruiken dat er een epileptische aanval in de lucht hangt. Hoe, dat weten we niet precies. Dát het gebeurt wel degelijk. Maar het wordt nog mooier: er zijn bij Hulphond verhalen bekend van honden die op afstand voelden dat hun baas een aanval kreeg. Zo was er een hond die tussentijds een extra training kreeg van een van de hondentrainers. Die hond was bij Hulphond in Herpen, en zijn baas vijftien kilometer verderop in zijn eigen huis. Op een gegeven moment sloeg die hond alarm, en wat bleek? Precies op dat moment had zijn baas, vijftien kilometer verderop, een epileptische aanval!"

INDIANENVERHALEN?

Misschien hoorde je dit verhaal al eens, op een verjaardag of tijdens een potje sterkeverhalenvertellen. Er was eens een hond, van een mevrouw en die gromde herhaaldelijk naar haar linkerborst. Hoewel ze het zelf een beetje vreemd vond, besloot de vrouw bij haar huisarts aan te kloppen. Die nam de diagnose van de hond serieus en stuurde mevrouw naar de oncoloog. Wat bleek: een tumor in haar linkerborst, waar ze gelukkig op tijd bij waren.

"Dat is zeker géén indianenverhaal", zegt Hotsche Luik. Hotsche is oprichter en eigenaresse van de Scent Detection Academy. Ze is expert in het opleiden van dieren om geuren te detecteren. "Honden zijn echt in staat om ziektes, waaronder kanker, op te sporen. De hondenneus opent een wereld waar wij ons geen voorstelling van kunnen maken. Door honden te trainen kun je niet alleen vermiste personen, drugs, wapens of geld opsporen maar ook slaapaanvallen bij narcolepsiepatiënten, problemen met de bloedsuikerwaarde bij mensen met suikerziekte of epileptische aanvallen voorspellen. En bacteriën of tumoren vinden." Op de vraag welke vormen van kanker honden kunnen detecteren, zegt Hotsche: "Onder andere longkanker, ovariumkanker, prostaatkanker, huidkanker, darmkanker en

borstkanker. Wij trainen per hond maar op één vorm van kanker, dus elke kanker heeft zijn eigen hond als specialist." Heel vaak proberen honden ons te vertellen dat er 'iets' is. Hotsche: "Als de hond bij jou op schoot kruipt en jankt, denk je dat zijn waterbak leeg is of dat hij naar buiten wil. Het is eigenlijk helemaal niet zo bijzonder dat de hond dingen aangeeft. Het is alleen zo jammer dat wij vaak niet luisteren. Dat verhaal van die Engelse mevrouw: mijn collega's in Engeland zijn begonnen met het trainen van honden op het detecteren van kanker, als gevolg van dit verhaal. De hoofdrol daarin werd namelijk gespeeld door een van die Engelse collega's, zij was degene met borstkanker. Niks indianenverhaal: haar eigen hond waarschuwde haar voor de tumor in haar borst."

MIJN ZOON SAM HEEFT EPILEPSIE

En dat is ontzettend – en dan druk ik me heel bescheiden uit – vervelend. Enkele jaren waren de aanvallen goed onder controle te houden, maar de laatste tijd gaat het vaak lelijk mis. Momenteel krijgt Sam regelmatig (soms meerdere keren per week) een hevige aanval. We hopen dat het snel gaat lukken om zijn medicatie goed af te stemmen.

Sam vertelt hoe enkele jaren geleden – in de periode dat hij slechts sporadisch een aanval kreeg – Duitse Herder Diego, de hond van zijn oom, zich opeens uiterst vreemd gedroeg. "Diego was sowieso wel een drukke hond, maar hij luisterde best goed", zegt Sam. "Op een ochtend, toen ik bij mijn oom en tante was, ging hij zich heel hinderlijk gedragen. Hij beet in mijn handen, probeerde me mee te trekken. Toen ik boos op hem werd en hem het commando gaf om daarmee te stoppen, greep hij me bij mijn kleding en trok daaraan. Hij wilde me naar de grond trekken. Dat had hij echt nog nooit gedaan, iedereen was heel verbaasd over zijn gedrag. Tien minuten later kreeg ik een epileptische aanval."

KOS MET DE SNOR

Toen mijn dochter Joy nog klein genoeg was om op een pony te rijden, was Tinker Kos haar beste vriend. Kos was zwartbont, harig, had lange witte sokken en was gruwelijk eigenwijs. Als zijn wintervacht hem deed veranderen in een zwart-witte haarbal, werd Kos' bovenlip gesierd door een witte snor. Zelf ben ik niet van de Tinkers. Ik heb zo'n glanzend glad sportpaard en ik moet er niet aan denken dat daar ooit een snor op groeit. "Rijd jij nooit op Kos?" vroegen mensen uit de recreatiepaardenwereld mij soms. Meestal lukte het mij om een spottende glimlach te verbergen als ik "nee" zei.

"De meesten zijn heel druk of juist erg in zichzelf gekeerd", zei mijn zus. Zij werkt op een dagbesteding voor kinderen met een beperking. "Vaak zijn ze autistisch of ze hebben ADHD. Ze willen een keer een paard borstelen, misschien ook rijden. Zou dat kunnen met Kos?"

"Met Kos kan alles", zei ik.

Zodra de deur van het busje openging, ontstak er een wervelwind op het stalerf. Een jongen dook op zijn buik de bus uit en vloog linea recta de stal in. Mijn glanzende sportpaard stuitte tot het dak, zo schrok hij. "Ik vind paarden cool!" schreeuwde het joch, terwijl hij achter de stalkat aan ging. "Rob is het drukst van allemaal", zei mijn zus. "Bij hem stormt het vanbinnen." Ik sloot snel de stal van de sportpaarden af. De bende stormde Kos' stal binnen en Rob kwam zo ongeveer tot stilstand tegen zijn grote witte hoofd. Kos stuitte niet, Kos stuitert nooit. "Hij heeft een snor", zei Rob verbaasd. "En hij kijkt lief. Mag ik hem aaien?"

Kos kneep zijn ogen dicht toen de jongenshand zijn voorhoofd krabbelde, en legde zijn kin op Robs schouder. De grote witte snor kriebelde in zijn nek, toen de jongen zijn armen om Kos' hals sloeg.

Tweehonderdachttien kussen kreeg Kos. De andere kinderen en hun begeleiders kregen nauwelijks kans om bij onze Tinker in de buurt te komen. Rob heeft hem geborsteld, gekust, geknuffeld en er zelfs op gereden. Hij was rustig toen hij weer in de bus klom en ik heb hem beloofd dat hij nog een keer terug mag komen. Naar die gevlekte goedgezakte die niet glanst of stuitert, maar die de kracht heeft om een kind een prachtig dag te bezorgen.

ALS JE ANDERS KIJKT, ZIE JE VEEL

Voor het magazine van Hulphond Nederland interviewde ik Els A., moeder van Arthur (gefingerde namen). Als we haar vragen om haar zoon te beschrijven zegt ze: "Arthur is een lieve jongen. Mooi ook, dat vindt elke moeder van haar kind. Hij heeft een sterke wil en soms is het lastig om met hem om te gaan. Vanwege zijn aandoening."

De aandoening van Arthur is complex. Hij heeft een verstandelijke beperking en klassiek autisme. Hij heeft een taalstoornis en een stoornis in de prikkelverwerking. "En, oh ja," zegt zijn moeder, "hij heeft ook ADHD." Arthurs aandoening drukt een behoorlijke stempel op het gezin. Els: "Kleine dingen kunnen op hem een grote invloed hebben. Hij heeft moeite met veranderingen en onver-

wachte gebeurtenissen. Dat uit zich soms in woedeaanvallen, dingen gooien, slaan, dingen stukmaken. Maar vooral is Arthur dan heel verdrietig. Inderdaad: dat is soms moeilijk."

Els kwam in contact met Hulphond Nederland. Ze vertelt: "Op het moment dat we bij de hulphonden gingen kijken, zag ik direct dat Arthur de honden leuk vond. Honden zijn natuurlijk ook best onverwacht, ze kunnen blaffen en dat vindt Arthur moeilijk. Maar het ging steeds beter. Op een gegeven moment vroeg hij zelfs om Floyd. Floyd is een van de hulphonden, een blonde Labrador. Om hem draait alles: Floyd is de reden dat Arthur zo graag naar de therapie gaat."

"Arthur communiceert meer", zegt Els als we

haar vragen naar het resultaat van de therapie. "Ik weet nu veel beter wat er in zijn hoofd omgaat. Laatst vroeg hij bijvoorbeeld wat we morgen gaan doen. Dat had hij nog nooit eerder gedaan. Arthur weet steeds meer duidelijk te maken en te vragen. Ook vraagt hij regelmatig naar Floyd en ook naar zijn therapeute. 'Mama Floyd?', zegt hij dan. Of: 'Marga?' Daarnaast is het bijzonder dat Arthur zich inmiddels laat aanraken door Marga. Voorheen vond hij dat echt niet fijn maar nu accepteert hij het. De mensen die samen met Floyd, met Arthur werken, hebben een groot analyserend vermogen. Ze praten niet over wat niet kan, maar vragen: 'Wat zouden we wél kunnen?' Ze kijken anders naar Arthur dan veel andere mensen. En dan zie je veel."